ĈINUMERE: LA PLANEDO INSEKTO

gh

gaja haveno

Porto Alegre, RS, Brazilo
Novembro 2019 | **N-ro 47**
Kreita en 1997

Liberigintoj de Ameriko

Iom da historio antaŭ la granda finalo
River Plate-Flamengo

gaja haveno

Redaktas César Dorneles Soares
dornelespoa@gmail.com
Eldonoj PDF-forme: www.esperantors.net.br

EKONOMIO

Ni parolu pri vino

El intervjuo al la taggazeto *Zero Hora*, de 14-15/sep/2019, de argentina vinologo Adolfo Lonani, 71jara, kiu vivas en Porto Alegre jam delonge kaj sindediĉas al sia propra vinproduktado, ni elstarigu la jenajn donitaĵoj pri la situacio de la konsumo de vino en Brazilo:

- La brazilano drinkas mezume 1,8 litron da vino jare, el kiu 0,7 litro temas pri altkvalita trinkaĵo, 0,15 litro estas ŝaŭmvino kaj preskaŭ 1 litro estas ordinara vino.

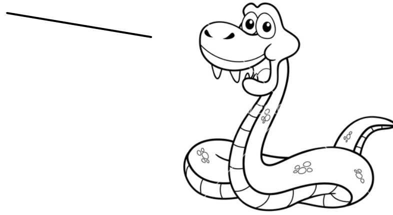
- En Brazilo oni trovas, ke la vino devas esti multekosta por esti bona. Tio estas granda eraro. Por ekzemplo, la vino *chardonnay* kiun mi drinkas ĉiutage kostas R$ 24. *La homoj pensas, ke se iu vino estas gaŭĉa kaj havas tian prezon, ĝi ne povas esti bona. Ili ne trinkas ĝin kaj aĉetas ĉilian vinon kontraŭ tiu prezo, kun tre malsupera kvalito* – asertas la vinologo.

- La nacia vino havas la defion allogi novajn konsumantojn. La intervjuito mencias la manfaritajn vinojn kiel ekzemplon, kiuj sukcesis revolucii la merkaton. Laŭ li kiam la homo alkutimiĝas pagi plialtpreze pri biero, tio instigas lin fari la saman aferon rilate al la vino.

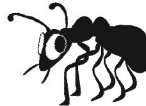
Matilda

Fernão de Magalhães faris la ĉirkaŭnavigadon de la Tero per karavelo. Kio do? Marco iris al Glorinha per biciklo!!!

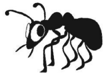

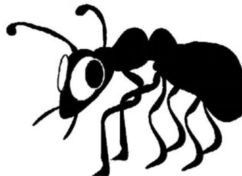
BIOLOGIO

Planedo Insekto

En San-Paŭlo ekzistas muzeo nomata *Planeta Inseto* (*Planedo Insekto*), kiu sin prezentas kiel *la sola zoo de insektoj en Brazilo*, tenata de la Biologia Instituto de la urbodomo. Tie oni realigas esplorojn por la agrikulturo (inkluzivante ekz. vakcinojn por bestbredado) kaj aranĝas daŭrajn ekspoziciojn pri vivantaj aŭ pajloŝtopitaj insektoj. 25 mil homoj vizitas la muzeon dum la jaro. Interalie ĉiutage kvar lernejoklasoj sub la orientado de monitoroj . Inter aliaj allogaĵoj por la infanoj, iu vera formikejo kaj sensacia kurado de blatoj... (Referenco: revuo *Piaui* de sep/2019) ●

www.facebook.com/groups/**esperantonun**

FUTBALO

Liberigintoj de Ameriko

Iom da historio antaŭ la granda finalo

Kiel certe multaj legantoj jam scias, la finalo de la Pokalo Liberigintoj de Ameriko, kies oficiala nomo estas Conmebol Liberigintoj, okazos la 23an de novembro en Santiago de Ĉilio en la Nacia Stadiono. Tiam estos difinita kiu estos la ĉampiono de la turniro al la jaro 2019 – ĉu River Plate aŭ Flamengo?

Club Atlético River Plate, fondita en 1901, estas argentina futbalklubo de Bonaero kaj kune kun Boca Junios, sia granda rivalo, formas la duon de la plej sukcesaj kluboj en la argentina futbalo. La matĉo inter ili estas konata kiel *El Superclásico*. River jam gajnis 4foje la Liberigintojn de Ameriko: 1986, 1996, 2015 kaj 2018 kaj ĝi estis ĉampiono de la Sud-Amerika Pokalo en 2014, inter aliaj internaciaj sportkonkeroj. En 1986 ĝi fariĝis ĉampiono de la Pokala Toyota, titolo nuntempe oficialigita de FIFA kiel monda ĉampiono samkiel tiuj de ĝia Monda Pokalo de Kluboj (Club World Cup), kies unua eldono okazis en la jaro 2000.

Clube de Regatas do Flamengo, fondita en 1895 kiel klubo dediĉita nur al la boat-konkurado, estas brazila klubo de Rio-de-Ĵanejro kiu agadas ĉe diversaj sportoj precipe futbalo kaj ĝi estas la plej populara futbalklubo en la lando. Ĝi havas unu titolon kiel ĉampiono de la Liberigintoj de Ameriko (1981), kvin titolojn kiel ĉampiono de la Brazila Turniro de Futbalo – 1a Divizio (1980, 1982, 1983, 1992 kaj 2009) kaj tri ĉampiontitolojn en la Pokalo de Brazilo: 1990, 2006 kaj 2013.

Juvenalo komentas ĵurnalon

Iu ministerio
kiu agas kontraŭ
siaj propraj
fakoj...

▶La Pokalo Liberigintoj de Ameriko, oficiale CONMEBOL Liberigintoj, estas la ĉefa futbalkonkurso interkluba de en Sud-Ameriko kaj ĝi estas organizata de CONMEBOL – Sud-Amerika Konfederacio pri Futbalo (portugallingve Confederação Sul-Americana de Futebol), fondita en 1916, kun sidejo en Luque, Paragvajo. La nomo de la turniro, kreita en 1960, omaĝas la ĉefajn historiajn figurojn en la proceso de sendependigo de la landoj en la kontinento: José Artigas, Simón Bolívar, José de San Martín, José Bonifácio de Andrada e Silva, Pedro la 1a, Antonio José de Sucre e Bernardo O'Higgins.

La venkinto de la Liberigintoj klasifikiĝas al la Monda Pokalo de Kluboj de FIFA kiel reprezentanto de CONMEBOL. Club Atlético Independiente, de (Avellaneda, Argentino), kun 7 ĉampiontitoloj. Argentino havas pli da titoloj (25) danke al siaj kluboj. Brazilo estas la lando kun pli da malsimilaj kluboj kiel ĉampionoj (10), kiuj estas la jenaj: Santos (1962, 1963, 2011), Cruzeiro (1976, 1997), Flamengo (1981), **Grêmio** (1983, 1995, 2017), São Paulo (1992, 1993, 1995), Vasco da Gama (1998), Palmeiras (1999), **Internacional** (2006, 2010) kaj Corinthians (2012), Atlético Mineiro (2013).

Ina Pokalo Liberigintoj de Ameriko estas realigata ekde 2009 kaj la nuna ĉampiono estas Atlético Huila, de Kolombio. La turniro de 2019 estas ludata nuntempe en Kito, Ekvadoro. ●

ESPERANTO | HISTÓRIA

Vítimas do Holocausto

Parte final

Desde janeiro de 1940, os doutores Adam Zamenhof e Henrik Minc não mais se encontravam na prisão varsoviana Pavjak. Segundo informações não checadas, foram encaminhados para o campo de concentração alemão Stutthof. Não são conhecidas com precisão as circunstâncias e data de suas mortes. Se os alemães os fuzilaram ou os queimaram em fornos crematórios ou os sufocaram nas câmeras de gás, não importa. O resultado em efeito é o mesmo! Os alemães, logo depois da ocupação da Polônia e Varsóvia, começaram a perseguir a população civil, principalmente a judia. Já em novembro de 1939 todos os judeus, adultos e crianças, deviam portar uma insígnia especial. A situação dos judeus cada vez mais piorou.

Em novembro de 1940 em Varsóvia foi criado um gueto, cercado de altos muros com arame farpado em cima. No fechado e seriamente vigiado espaço não muito grande mais de 400 mil judeus de Varsóvia e cercanias viviam entulhados. As condições de vida eram terríveis. Reinavam a fome, doenças. No gueto encontravam-se também os membros que haviam restado da família Zamenhof. Wanda e Zofia trabalhavam como médicas, Lidia ensinava a língua inglesa.

Em julho de 1942 os alemães começaram a exterminar os judeus que moravam no gueto. Ao seu lado erguiam-se armazéns da União de Cooperativas Polonesas, por onde passavam trilhos de trem. Os alemães instalaram no local um Umschlagplatz [centro de treinamento], para onde à força arrastavam uma vez por dia os judeus capturados - homens, mulheres, velhos, crianças, enfermos.

Wanda Zamenhof (1893-1954), okulkuracistino, edzino de Adam Zamenhof

Duas vezes por dia, em vagões para animais, conduziam as vítimas para Treblinka, onde em 10 câmeras de gás mataram cerca de um milhão de judeus; em Oswiecim-Auschwitz mataram cerca de três milhões de judeus e um milhão de não-judeus. Dois milhões de judeus pereceram nos campos de extermínio de Majdanek, Sobibör, Betzec etc. Dessa forma, Zofia e Lidia morreram. Wanda com Louis conseguiram se salvar através do uso de aventais de enfermeiros do Umschlagplatz.

No que se refere à minha pessoa, o autor desta narrativa, possivelmente seca, mas verídica, perdi todas as pessoas próximas a mim. Os alemães capturaram-me num prédio em chamas a 27 de abril de 1943. Por alguma razão, não me fuzilaram como os outros e passei dois anos em campos de concentração alemães. Tropas militares norte-americanas me libertaram a 23 de abril de 1945 durante a marcha de evacuação do campo de concentração de Flossenburg na floresta não distante da cidadezinha de Stamsried (Bavária)... ●

➦Referencoj:

Isaj Dratwer; Soares, César (tradutor). *Kiel pereis la familio de D-ro L. Zamenhof*. 196...?. (Artigo publicado em folha solta)

https://eo.wikipedia.org/wiki/Adamo_Zamenhof
https://eo.wikipedia.org/wiki/Isaj_Dratwer
https://eo.wikipedia.org/wiki/Lidja_Zamenhof
https://eo.wikipedia.org/wiki/Louis-Christophe_Zaleski-Zamenhof
https://eo.wikipedia.org/wiki/Pri_Internacia_Lingvo_dum_Jarcentoj
https://eo.wikipedia.org/wiki/Wanda_Zamenhof
https://eo.wikipedia.org/wiki/Zofia_Zamenhof
https://pl.wikipedia.org/wiki/

MOVIMENTO

Museu Internacional do Esperanto faz 50 anos

São cerca de 35 mil volumes, 3.700 títulos de jornais e revistas, 3.000 objetos, 1.500 cartazes, 22 mil fotografias, 40 mil folhetos, 25 mil recortes de periódicos, 10 mil manuscritos e autógrafos entre outras coisas. É o Museu Internacional do Esperanto (Internacia Esperanto-Muzeo), localizado em Viena, Áustria, nas dependências do Palais Mollard, que abriga além disso a Biblioteca Nacional da Áustria, o Departamento de Música, o Departamento de Línguas Planejadas e o Museu do Globo.

A iniciativa de sua criação foi de Hugo Steiner (1978-1979), ferroviário esperantista, criador do jornal Aŭstria Esperantisto (1923) e posteriormente presidente da Associação Austríaca de Esperanto em 1933. O museu foi solenemente inaugurado a 1º de agosto de 1929, com cerca de 600 pessoas presentes, entre elas Wilhelm Miklas, presidente da Áustria, e Lidja Zamenhof, filha de L.L. Zamenhof e eminente esperantista, que discursou na ocasião.

Contou com um rápido crescimento de seu acervo a partir de então, mas teve que sofrer uma interrupção de suas atividades em 1938, determinada pela Gestapo, que o fechou. Foi reaberto no pós-guerra em 1947. Entre 2016 e 2018, foi visitado por 55 mil pessoas. Para outubro deste ano, em meio às comemorações do cinquentenário, programou-se um simpósio científico internacional sob o tema *Esperanto, Línguas Planejadas, Planejamento de línguas*. ●

↦Referências:

https://en.wikipedia.org/wiki/Palais_Mollard-Clary
https://eo.wikipedia.org/wiki/Hugo_Steiner
TUIDER, Bernhard. 90-jara jubileo: la Esperantomuzeo en Vieno festas!. **Esperanto**, v. 112, n. 1337, p. 150-151, jul./ago 2019.